

Kaja Teržan

Krog

Izbor

Dom in dom

Starejši pravijo;
če bo zdravje, bo tudi ostalo – nekako že.
Moja babica ga je izgubila.
Kakor mnogi.
Nepričakovano je iz bolnice
odšla v dom, namesto domov.
Ko sem jo obiskala, me je šokiralo dvoje;
njeno shirano telo in bleščeč napis na hlačah:
Dance.

Tudi jaz tako nemogoče plešem.

Sprehod med grobovi

Sonce zahaja z močjo približevanja.
Kakor tunel, stkan z veččino pajka;
ko zaključi, pretrga vse niti
in si obriše nožice v trup.

Moj pogled prepričajo gore.
Nič jim ni treba. Pustijo se osvetliti.
Večno na postu, vedrih lic neizprosno
pošiljajo domov tiste, ki menijo, da vedo.

Jaz pa govorim rdeče, tja nekam gor
v jesensko listje. Otrok ob meni
se ne zmeni za razlage. On ve: temo
bodo razpršili gasilci s cevjo, z veliko vode.
Tema bo popadala na tla, med travo.
In zvečer se bo spet dvignila.

Molčim in vem, da se bom v naslednjem
telesu zbudila nema in hvaležna,
da sem nema. Katedrala tišine,
kakor bom imenovala svojo nežno,
a temeljito zaobljubo, se bo dvignila
precej pozneje.

Verbalni obračun na parkirišču

Slabo ovit okrog svoje hrbtenice
stoji tam pred njo,
kakor romar prevarant pred cerkvijo;
nekdo, ki potuje le na videz.
Trudi se, da bi jo prepričal,
ji dopovedal, enkrat za vselej,
da ga potrebuje, da sama ne zmore.
Zvezde na nebu niso izpraskane vdolbine
duha, ki sijejo, ker odsevajo svetlobo drugih.
In kolikor teme je okrog, toliko je še
... neimenovanega.

Ničesar ni, da lahko obstaja večnost.
Če ni to popolna žrtev.
Misli ustvarjajo reči, večnost poraja čudenje.
Zato jo je morda tistega dne, na parkirišču,
preprosto moral prekleti.
Da se še srečata v neki podarjeni prihodnosti.

Selivka

Ob ostri zimi,
ko se telo pregreje,
vročina odpira celice;
da ne tulim v prazno,
da se vsaj nekaj – zlogov
vpije v stene ...

Vsaka selitev
mi prinaša novo
telesno konstelacijo;
ranljivost membran
in trhllost tal,
letvic pod posteljo;
kjer bežim pred dinozavri,
tako da plezam na mlada drevesa,
komaj dovolj čvrsta, da nosijo sebe.

Nekoč bom imela
svojo malo hiško.
In streho na njej
bom v celoti prekrila
s pisemskimi ovojnicami
(odpornimi na dež, kamne
in druge leteče predmete).

Znotraj njih bodo pisma
v slikah in zvokih pretakanja
telesnih tekočin in vsakič znova
zadržanim dihom, zaradi neke
čustvene situacije.

Izročilo

Ko prisluhneš reki. Ko razločiš vodo,
sluh razbira različne impulze.
Ni več reka, ki teče. Le niz situacij.
Voda, ki udarja ob večji kamen
in se razliva čezenj. Voda,
ki pada v luknjo med dvema. Voda,
ki gosti ptico, da pije. Voda,
ki odnaša mivko – ki jo dela ... Hči,
ki prosi mamo, da ji uide. Sestra,
ki gleda brata, ko odhaja. Ženska,
ki je mati, a ni žena, ker je bila moškemu
všeč ideja, ne pa praksa.
Seveda, bili so krivi drugi in vreme
in dejstvo, da si lahko privoščiš marsikaj,
če si ne moreš privoščiti ničesar drugega.
Tisto, česar bi se bila rada znebila,
kar je izgledalo kot smet, bi bilo morda
za obdržati ali vsaj – zadržati.
Kakor voda, ki jo pridržiš z dlanmi
za otroka, ker ima svoji še premajhni.

Sebi

Grem
in se nikoli več ne vrnem.
Vse bom pustila, kakor je;
razmetano in obetajoče ...
Pustite rožo v loncu, da umre.
Tako ali tako nikoli nisem razumela,
kaj pomeni: *ta roža ne potrebuje
veliko vode – zalivaj po občutku.*
Moj »občutek« je sestavljen
iz dveh. V enem je dinamit,
v drugem je rosa. V prvem je iskra,
v drugi je slap.
Pripravlja se nevihta, rečemo.
Ali: napad.
Zakaj ne raje: pripravlja se mir.
Ali: nič.
Pripravlja se svet, da me sprejme.
Kadar nihče ne gleda,
namišljena bitja dobrega in zlega
usmerjajo naša vedenja.
Nobena malenkost ni malenkost,
če je v temelju zgrešena.
Nobena mati ni samo mati.
Ostala je sama z otrokom,
mi pa smo odšli, kakor da ni nič,
kar bi lahko obžalovali.
Ne glede na *relativnost*
ne moreš nazaj – nikoli.
Si in minevaš in si že – drugi
in drugi si bil. Samemu sebi
bi moral biti vedno malo *tuj*.

...

Dnevi so kratki,
želje pa dolge, napete koprene
med razobešenimi palicami pod stropom,
nizko nad glavami.
Najtežje je biti iskren do svojih sovražnikov;
lahko ti namreč postanejo naklonjeni.
Kdo bi to hotel; v deželi vojn
je ravnovesje enako pomembno.
In vsakič, ko rečeš NE, se v mojih pljučih
zmanjša pretok kisika in na kup zbiram
zaveznike iz sosednjih organov, da bi
kakor samurajke, za čast, ne slavo,
postali zadnja vojska
pred popolnim uničenjem.
Potem pa spet tisti nasmeš, ki ga
pošiljaš pred sabo, na sredo bojišča,
namesto palic, kopja, meča, pušk.
In boli bolj in smeši bolj in vidim te
golega. Samo človek, brez spola,
celo brez telesa, ki bi ga zeblo. Pametno
si ga spravil, balzamiral vnaprej, da ne bi
kdo česa pozabil ali se zmotil pri zaporedju.
Izdolben format življenja; prepojen s soljo,
smolo, začimbami ... kdo bi še hotel
večno živeti, ko pa lahko *toliko* poveš
z dramatičnim koncem, in ko vsi vemo,
da ta ne obstaja in da ni niti tebe niti mene,
ko se tisoč vetrov vrtinči v spiralo in opravi
s hišami in poslopji vseh vrst, in se v prazni
pokrajini napolni kotanja z deževnico za nekaj
novega ...

Univerzalno telo ¹¹

Na tanki korenini
nekega drevesa
visi en klobčič zemlje.

Binglja nad breznom.

Izgleda kot planet v Vesolju,
ki ga nevidna roka
drži v prostoru, da ne pade.

Kje so korenine
našega planeta?

Olesenele vezi med nami ...

Reka drobnih žil
teče čez nebo.

Tam, kjer se razdalje
med telesi večajo,
se počutim, da sem.

1 Doslej še neobjavljena pesem Kaje Teržan.

Utemeljitev Jenkove nagrade za leto 2019

Kaja Teržan je javnost prepričala že s svojim pesniškim prvcem *Delta* (2015). Ta je bil pri bralcih, poslušalcih in kritikih zelo naklonjeno sprejet, k čemur je pripomogla tudi pesnica s svojimi nastopi. Med drugim je v Mariboru dobila tudi nagrado občinstva na finalu tekmovanja za naziv vitezinja poezije, njen prvenec pa je bil nominiran za Veronikino nagrado.

Delta prinaša intimne, razmišljujoče in nekako zatikajoče se pesmi, ampak prav to zatikanje, to spotikanje gladkosti branja je polno hipnih epifanij, vpogledov. Neimenovana podstat zbirke je »reka življenja«, ki se izliva v morje (transcendence, drugega sveta, drugačnega bivanja, smrti), in sicer v številnih prepletajočih se tokovih, številnih raznolikih glasovih: pesmi so preproste, a kompleksne, zdaj humorne, zdaj boleče, iskanje in najdevanje vsakokratnega (p)osebnega življenjskega občutja in spoznanja, ki se s pesmijo ne konča, ampak se nadaljuje v neizgovorljivo. Perspektiva, iz katere so pisane, je drugačna, kot smo jo vajeni sicer, je presenetljiva, sublimna, resnobna in ironična in mila, a hkrati neizprosno realna.

Krog (2018) je zbirka, ki je še bolj izčiščena, pa ne v formi, temveč v tem, kako pisava sledi govorici: besedo imajo med drugimi tudi jezero, drevo, kamen. V pesmih ni herojskega bobnanja z retoričnimi sredstvi, a govorka izkazuje redok pogum – podati se v neznano, negotovo, išoč resnico trenutka biti – in čeprav (ali pa prav zato) ob tem ustvarja občutek negotovosti, nedokončanosti ali dvomeče zadržanosti, daje spregovoriti drugim oblikam zavesti: jezeru, metasekvoji, skali, ki opazuje kozoroga, utripa »s kamenčki, deževniki in / vodo, ki teče pod stopali, da zorim počasi / iz svoje notranje kože«. Pravi: »Ničesar ne odstimam; / nobenih kopren, nobenega pogleda.« Ampak ko pa ji sledimo iz oblike v obliko, iz smrti v ponovno smrt, nas prepriča prav s svojo zadržanostjo, nesposobnostjo verjeti konceptom, vnaprej izgotovljeni podobi sveta. Ta 'nesposobnost' se tako izkaže za pronicljivost, skoraj zenovsko modrost: »Tako pač sledim / očem, vonju in zemlji, / ki oblikuje / ritem mojih nog, / ukrivljenost in naklon / moje hrbtenice ter dihanje, / ki poskuša vse to dohiteti.« S tem nam prijazno daje vedeti, da je doživljanje vedno korak pred besedo, korak pred zavestjo; da pa se da besede obrniti tako, »da se tišina sama / začne spraševati in zgoščati okrog besed, / ki luščijo temne lise na roženici; / pod njimi pa je čista bela, še nerealizirana / matrica le ene od sedanjosti.« Z zavedanjem polifonije, nemožnosti kroga, ali, kot pravi sama, vzporednosti sedanjosti, odpira prostore svobode, ti pa, naj bodo še tako iluzorni in boleči, so vendar duhovni – kot je duhovno naše bitje – in nosijo smisel, naj bo še tako negotov.²

Barbara Korun

2 Utemeljitev Jenkove nagrade za leto 2019, ki jo podeljuje Društvo slovenskih pisateljev za najboljšo pesniško zbirko zadnjih dveh let, je pripravila Komisija za Jenkovo nagrado 2019, ki ji je predsedovala Barbara Korun, ostali člani komisije so bili: Nina Flisar, Ivo Stropnik, Andrej Ilc in Tone Škrjanec.

Kaja Teržan

Kaja Teržan, rojena 1986, je odrasčala v Škofji Loki in Stockholmu na Švedskem. Študij umetnostne zgodovine in sociologije na Filozofski fakulteti v Ljubljani je predhodno prekinila in se preusmerila na širše področje sodobno-plesne performativne prakse. Zadnjih pet let je zaposlena v vrtcu.

Leta 2015 je pri Centru za slovensko književnost, v zbirki Aleph, izšel njen pesniški prvenec *Delta*, ki je bil nominiran za Veronikino nagrado. Konec leta 2018 je, ponovno v zbirki Aleph, izšla njena druga pesniška zbirka *Krog*, ki je bila nominirana za nagrado kritiško sito. Zanj je prejela Jenkovo nagrado.